

bjarozka@mail.ru
vk.com/club 34570145

Так хочацца ў гэту казку і мне!

Мары

У небе маленькая зорачка ззяе,
Крынічанька ў лесе ціхенька пяе,
А сонейка хуценька промні хавае,
Бо вечар ужо настае...
Вось кветкі пялёсткі змыкаюць свае,
Вось дрэўцы ў цішы засынаюць...
Так хочацца ў гэту казку і мне!
І мары мае пачынаюць
Ляцець у лясы, на палі, да крыніцы...
Ім хочацца ўзняцца да зорак нябёс,
Напіцца, як неба, той чыстай вадзіцы,
Якую нам ліпеньскі дожджык прынёс!
Але гэта проста чароўныя мары,
І цень летуценні маёй...

На небе цяпер толькі чорныя хмары,
І снег, што кружыць над зямлёй.

Крысціна ВАЛЫНЕЦ,
11 клас, СШ № 3, Міёры

Каштанавы ўспамін

Падаюць каштаны...

Падаюць, засцілаюць сцяжынку. Страшна ступіць: яны ж жывыя, баюся растаптаць. Падбіраю адзін каштан, другі...

Цёмна-карычневыя камячкі саграваюць руку, напаўняюць пяшчотай і любоўю сэрца. Здаецца, гэтыя два маленькія стварэнні сабралі ўсю моц гарачага сонца і аддаюць мне свае скарбы. Але ж восень не вечная: так нечакана пачынае халадаць, сонца хаваецца, і ўсё часцей змрочны дождж гаспадарыць над светам.

Падаюць каштаны...

Радуюць, цешаць, саграваюць...

Хутка дождж ператворыцца ў калючы снег, які схавае залатую восень пад сваю белую коўдру. І я не ўбачу тады ні гэтага стракатага дывана з апалай лістоты, ні гэтых мілых каштанчыкаў. А так хочацца зберагчы сонца ў сваім сэрцы! Вазьму ў восені падарунак, прынясу каштаны дамоў. І калі за акном будзе шалець злая завіруха, мяне сагрэе гэты каштанавы ўспамін...

Ружа

Каралева кветак нечакана зацвіла.

Чаму нечакана? Ды позна ўжо!

Пяшчотныя пялёсткі, тонкая сцяблінка. Чароўная восень, відаць, вырашыла пажартаваць з прыгажуні-кветкі. Не падумала толькі, як сумна ружы цвісці адной. Сум гэты таксама восень падаравала. Ды і трывожна беднай кветачцы: а раптам мароз ударыць! Загіне тады прыгажосць раней часу...

Усе яе сяброўкі даўно скінулі свае ружовыя пялёсткі, а яна радуецца асенняму цяплу, такому ненадзейнаму, падманліваму... Радуецца сама і шчодра дорыць сваю прыгажосць людзям. І хто здагадаецца, пра яе непакой, калі кветка так цешыць вока.

Аляксандра НОВІК,
9 клас, Ждановіцкая СШ

Мая восень

Мая восень — гэта вальс стракатых лісточкаў
з ветрам, залатыя сукенкі бярозак
і барвовыя плашчы клёнаў.

Мая восень — гэта букеты жоўтых аксамітак,
гэта астры і вяргіні за плотам.

Мая восень — гэта халодны дождж за акном
і цеплыня ўтульнай хаты.

Мая восень — гэта клянова-бярозавы вальс
пад музыку ярка-чырвоных асінак.

У **маёй восені** асаблівы настрой, незвычайны рытм,
непаўторная рыфма.

У **маёй восені** багатае ўбранне, дарагія ўпрыгожанні.
Яна ў мяне яшчэ і модніца, і гаспадыня старанная...

Мая восень...

Дар'я САЛАНІНКА,
9 клас, Ждановіцкая СШ

● **Погляд**

Кожная кніга — гэта маленькае жыццё…

Больш за ўсё ў сучасным свеце мяне засмучае тое, што людзі сталі менш чытаць. Мы можам гадзінамі «падарожнічаць» па інтэрнэце, час ад часу прагортваем газеты ці часопісы ў пошуках цікавага матэрыялу, але літаратуру — класічную, міравую, па-сапраўднаму якасную літаратуру — мы, на жаль, чытаць амаль перасталі. Асабліва гэта датычыцца моладзі, сярод якой чытанне стала чамусьці нямодным...

Вядома, куды лягчэй паглядзець фільм, які знялі па кнізе, палюбавацца на прыгожых акцёраў, спазнаць тую ж гісторыю, што была і ў кнізе, але патраціўшы на гэта значна менш часу і душэўных сіл. Іншымі словамі, бяздумна і бязмэтна правесці дзве-тры гадзіны свайго жыцця.

А ты мог бы не проста глядзець фільм, а сам перажыць гэтую гісторыю, падзяліць думкі, эмоцыі, пачуцці герояў. Мог бы сам уяўляць сабе карціны прыроды, партрэты галоўных герояў, змену іх твараў пры розных эмоцыях, іх жыллё, наваколле... Але ж ты выбраў фільм, дзе ўсё гэта зрабілі за цябе, дзе ніхто не спытаў, што ты хочаш бачыць, ці такім ты ўяўляеш сабе таго ці іншага героя, ці згодны ты з рэжысёрскай пазіцыяй... А яшчэ фільм не дазваляе табе глыбока акунуцца ў атмасферу, дзе адбываецца дзеянне, ён не дае табе магчымасці адчуць і зразумець герояў, прычыны і матывы іх учынкаў. Увогуле, фільм многае адбірае ў цябе... і нават тваё ўражанне ад фільма, яно не зусім тваё! Гэтае ўражанне табе навязалі рэжысёры, акцёры, дэкаратары, мадэльеры — усе, хто ўдзельнічаў у стварэнні фільма. Яны зрабілі самае галоўнае і цікавае за цябе, а табе засталося толькі знайсці чужую працу і думкі ў інтэрнэце, паглядзець фільм, выключыць і, забыўшыся на яго, працягваць жыццё далей. Жыццё, у якім наўрад што змянілася пасля такога прагляду.

Я ні ў якім разе не супраць фільмаў, час ад часу і сама іх гляджу, але што значыць фільм у параўнанні з кнігай? Гэта толькі маленькі кавалачак, які ўвабраў у сябе ўсё самае цікавае, маляўнічае, яркае, але не заўсёды самае галоўнае, самае важнае. Вось, напрыклад, фільм «Мушкецёры» ў фармаце 3D. Безумоўна, ён вельмі насычаны, цікавы, прафесійна зняты, але што засталося ў ім ад кнігі, акрамя імён галоўных герояў і месца дзеяння? Рэжысёр змяніў усё, у тым ліку характары, мову, звычкі герояў — і ў выніку мы атрымалі фільм, які з вядомай кнігай яднае толькі назва. А яшчэ рэжысёр не перадаў нам самага галоўнага — сэнсу гэтай кнігі. Мы не ведаем, чым кіраваліся героі ў сваіх учынках, чаму яны зрабілі так, а не інакш, мы не ведаем іх думак, мы не ведаем нічога, акрамя прыгожай карцінкі, якую мы бачым на працягу амаль дзвюх гадзін. Так, чытанне кнігі заняло б

значна большы час, але якую ўзнагароду мы б атрымалі ўзамен! Цэлы свет, які стварыў Аляксандр Дзюма з яго бясцэннымі ўрокамі сяброўства і сапраўднай, шчырай мужнасці і адданасці. І гэта толькі адзін з мільёнаў прыкладаў.

І таму больш за ўсё я б хацела вярнуць моду на кнігі, бо кожная кніга — гэта маленькае жыццё, перажыўшы якое ты станеш хоць трошкі ды лепшым, бо, як бы там ні было, ніводная кніга не можа прайсці праз цябе, не закрануўшы ніводнай струны тваёй душы.

Марына КУРНІЦКАЯ,
студэнтка 1-га курса
Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта,
фота Наталлі ЖУРАЎЛЁВАЙ

Вікторыя МЕННАНАВА: «Мы заўсёды падтрымліваем дзіцячыя ініцыятывы»

Як вядома, «Бярозка» — часопіс для падлеткаў. Таму наш карэспандэнт наведаў установу, якая па сваёй прыродзе ўжо вельмі даўно працуе з падлеткамі, — Беларускую рэспубліканскую піянерскую арганізацыю.

— Мы заўсёды падтрымліваем дзіцячыя ініцыятывы. Сёлета ўпершыню правялі чэмпіянат па інтэлектуальнай гульні «Што? Дзе? Калі?».

— Мая любімая гульня!

— На закрыццё чэмпіянату прыехаў удзельнік элітарнага клуба «Што? Дзе? Калі?» Алесь Мухін і асабіста павіншаваў дзяцей.

Ініцыятыва праекта ўзнікла на Гомельшчыне. Там, вы ведаеце, вельмі шырока распаўсюджана гэтае дзеянне. Тамтэйшыя піянеры выявілі жаданне паспаборнічаць з дзецьмі з усёй рэспублікі. Перамагла каманда Мінска. Пераможцаў запрасілі ў якасці гасцей на тэлевізійную версію гульні «Што? Дзе? Калі?». Для дзяцей гэта ў любым выпадку гонар. Павінен жа быць нейкі дадатковы бонус. Не толькі «стаў пераможцам, атрымаў прыз, дыплом і — да пабачэння». Трэба каб гэта запомнілася.

Ёсць у нас дасягненні і ў спорце: летась у лістападзе ў рамках профільнай змены ў Нацыянальным дзіцячым цэнтры «Зубронак» мы праводзілі фінал па піянерболе. Першае месца падзялілі каманды Мінскай вобласці і Ліды.

— А зорачкі зараз чапляюцца?

— Так, у нас ёсць акцябрацкая зорачка.

— А што бывае з піянерамі, якія няправільна завязваюць гальштук?

— У нас такіх не бывае. А што датычыцца акцябрат, мы ладзілі і ладзім гульню «Прыгода». «Тысяча і адно захапленне» — гэта яе леташняя назва, а сёлета — «Пароль: акцябронак». Сутнасць гульні ў тым, што дзеткі цягам навучальнага года вядуць дзённікі сваіх захапленняў. Заданні яны атрымліваюць з газеты «Зорька», якая з'яўляецца нашым асноўным партнёрам (а калі вы да нас таксама далучыцеся, то, думаю, і супольна з вамі будзем ладзіць гэты праект). А першага чэрвеня, у Міжнародны дзень абароны дзяцей, мы

зладзілі для іх свята ўзнагароджання дыпломамі і прызамі, звадзілі ў музей акіянаграфіі, а пасля — у Тэатр юнага гледача на прадстаўленне «Чырвоны каптурок». Дзеткі ад'язджалі з радаснымі тварамі, і было прыемна глядзець, як яны гартаюць свае дзённікі, дзеляцца ўражаннямі з іншымі дзецьмі...

— А вы самі былі піянерам?

— Я зрабілася піянерам толькі ў васямнаццаць год, калі пачала займацца гэтай дзейнасцю, бо нарадзілася не на Беларусі. У нас узрост піянераў не абмежаваны. Калі ў БРСМ узрост указаны дакладна — ад 14 да 31, то ў нас — ад сямі і да бясконцасці.

— Я таксама магу ўступіць у піянерскую арганізацыю? Што для гэтага трэба?

— Можаце. Напісаць заяву і здаць рэгістрацыйны ўзнос, які прадугледжвае набыццё гальштука. Правы і абавязкі вы пабачыце ў статуце піянерскай арганізацыі: права браць удзел ва ўсіх мерапрыемствах і быць адказным за ўсё, што робіш.

— Распавядзіце, калі ласка, крыху пра праграмы «Спадчына» і «Сем Я».

— «Сем Я» — гэта праграма самапазнання, самаразвіцця членаў арганізацыі. Бо арганізацыя — адна вялікая сям'я, і ў гэтай сям'і ўсе павінны жыць дружна. Мы мусім развіваць і захоўваць дружбу не толькі сярод дзяцей Рэспублікі Беларусь, але і за мяжой. Дарэчы, у нас ёсць партнёры, напрыклад, Віцебская вобласць вельмі цесна кантактуе з расійскімі піянерамі Масквы і Маскоўскай вобласці. Што датычыцца «Спадчыны», то гэта праграма захавання і пашырэння нацыянальных традыцый праз краязнаўчую і экалагічную дзейнасць. Тут ужо дзеці і з прыродай працуюць, і ў цімураўскіх атрадах бяруць удзел. Ёсць такое паняцце — «цімуравец».

— Мне гэта зразумела, бо я «Цімура і яго каманду» чытаў.

— Дык у нас гэта ўсё захавалася! Цімураўцы дапамагаюць бабулям, дзядулям, ветэранам, удзельнікам вайны, усім самотным пажылым людзям... З намі цікава! Далучайцеся!

Гутарыў Віктар ЛУПАСІН

● Літаратурныя старонкі

Уладзімір СІТУХА

Пра сакрэты і прыкметы ДЗІВАСВЕТУ

Перад табой, дарагі чытач, старонкі кнігі, якая неўзабаве выйдзе ў «Выдавецкім доме «Звязда». За ідэю, а таксама падтрымку праекта выказваем падзяку намесніку старшыні Брэсцкага аблвыканкама Леаніду Аляксандравічу Цупрыку.

* * *

Наш прыродны ДЗІВАСВЕТ
Аб'ядноўвае СУСВЕТ,
І нікому не сакрэт
Пазнаём мы шмат з прыкмет...
Так і створаны сюжэт:
Пра забавы, іх выток,
І пра родны наш куток —
Кожны ў кніжачцы радок.

* * *

Па Лясной бабёр, нібы буксір,
Дрэва цягне з усіх сіл.
Просіць ласкава Валодзя:
Правязі на цеплаходзе.

* * *

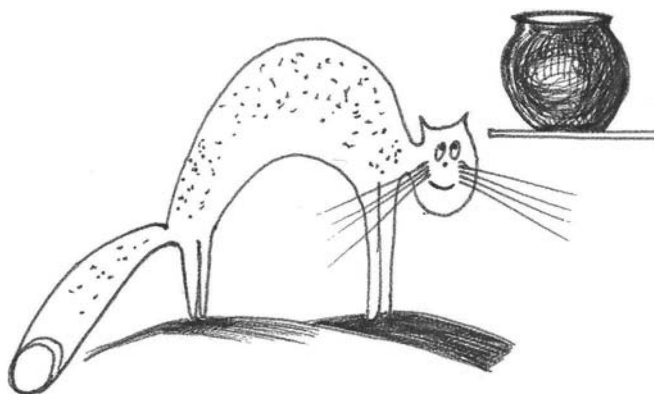
Гаварыла Уладзю Надзя:
— Святкавала на парадзе.
Дзед купіў там мне суніцы...
Чырванее ўся спадніца!

* * *

Па вялікаму сакрэту
Расказала Насця Свеце,
Што паспелі ў іх ранеты...
Пра сакрэцік як жа гэты
Хутка ведалі ўсе дзеці?

* * *

У рабят збылася мара —
Шчупака злавілі ў Шчары...

Толькі хлопцам неўдамёк —
Як шчупак з іх рук уцёк?..

* * *

Бусел раніцай клякоча —
Разбудзіць Міколку хоча.
Ну хіба ж не знае ён —
Самы смачны зараз сон?!.

* * *

Млеў на лузе кураслеп,
Ад якога крот аслеп.
І таму ад той пары
Не вылазіць ён з нары.

* * *

Зайка чулы ды нясмелы,
Ён і шэры...
Ён і белы...
Абягаючы палі,
Колер зменіць ён калі?

* * *

Каля Буга ў кветках луг.
І пяе ён, і стракоча.
А буслы — за кругам круг:
Мо падняць аблокі хочуць?

* * *

Месяц выйшаў — вые воўк.
Спёка — на грымоту.
Салавейка ранкам змоўк,
Шпак пяе з ахвотай.

* * *

Задае нам шмат турбот
Шчыры брацік — шэры кот:
Увесь час будуе планы —
Як дабрацца да смятаны.
Ён да сала вельмі ласы...
І прыхоўвае прыпасы.

* * *

Тупату не чутна ножак —
Паляўнічы хітры вожык!
Ты крануць яго захочаш —
Тут жа згорнецца ў клубочак.
І замок яго, і ключык
З добрых зроблены калючак.

* * *

Наш сабака — Эленвар
Любіць мяса і навар.
Абавязак знае свята —
Двор вартуе ён і хату.
Ды чагосьці каля будкі
Вельмі нюхаў незабудкі...

* * *

Рагатала ў ноч мяцеліца,
А цяпер ажно не верыцца.
Бо, на дзіва нам усім.
Белы высланы кілім.
Гурбы снегу ўсюды зранку.
Мы хутчэй дасталі санкі...

* * *

Зноў давёў дзяцей да слёз
Раззлаваны Дзед Мароз.
Вось хутчэй бы Новы год —
Разам станем у карагод:
Атрымаем у дарункі
Ад Дзядулі падарункі...

* * *

Мой унучак добры Уладзік
З кім заўгодна ён паладзіць.
Любіць птушак, любіць коз.
Верабейчыка прынёс:
Птушанятка скінуў вецер,
Толькі Улад яго прыкмеціў
Хлеба даў. Вады наліў
І да сэрца прытуліў.
Вераб'ю жылося з шыкам —
Ён Уладзіку чырыкаў...
Кожным летам іх, дарэчы,
Грэюць новыя сустрэчы.

* * *

Рагатаў на градзе боб —
І жывот парваў, і лоб...
А таўсцеючы гарбуз
Сёння ў лужыне загруз...

* * *

Чуе Уладзік: «Ох і ох» —
Гэта трэскае гарох.
Мышка хап яго — у рот,
А за ёй пагнаўся кот.
Коцік добры вартавы —
Без дазволу не бяры.

* * *

З самай раніцы гракі
Гаманілі ля ракі:
«На дарогу, на адлёт
Напаўняйце свой жывот».

* * *

Цэлы дзень сланечнік мой
Сваёй круціць галавой:
Тварык грэючы на сонцы —
Паварочвае бясконца.
Каб паспелі вам, рабяткі,
Вельмі смачныя зярняткі.

* * *

Вожык вунь, бы бамбавоз,
Дзічак некалькі павёз.
Для зімовае пары
Ён збірае і грыбы.

* * *

Каб хваліцца футрам добрым —
Трэба многа на зімку здобы:
Вось чаму снуюць на золку
Па арэшніках вавёркі.

* * *

Сад паспеў — і столькі дзіў:
Многа яблык, груш і сліў.
Так і просяцца — у рот,
І спіну падставіў плот.
Цэлы рай для дзетвары —
Шчырай восені дары.
Колькі хочаш іх бяры.
Сёння ў садзе ўсе сябры.

* * *

Мые коцік для красы
Ранкам твар свой і вусы...
А на вішні нашай птушкі
Сабе робяць завітушкі...
Нават Тузік — злы сабака
Языком глянцуе лапы:
Будзе дождж, ці дзень пагожы —
Трэба быць заўжды прыгожым.

Алена МАСЛА

● **Літаратурныя старонкі**

Жахліва-вясёлыя гісторыі, або Прыгоды легендарнага Цмока*

Гісторыя пра тое, як ліст ад Цмока напалохаў усю сям'ю

Няцяжка ўявіць, што рабілася з Хлопчыкам, калі ён атрымаў *такі* ПЕРШЫ АДКАЗ на свой ПЕРШЫ ЛІСТ! Ён стаў клікаць да камп'ютара Маму, Тату, Старэйшага Брата і любімую бабулю Ружу. Ён крычаў так гласна, што Мама кінула рабіць сваю складаную гімнастыку, Тата выпусціў з рук свярдзёлак, якім круціў у сцяне дзіркі пад паліцу з кнігамі, Старэйшы Брат сказаў сваёй дзяўчыне: «Пасляператэлефаную!», а бабуля Ружа ад перапуду замест бліннага цеста плюхнула на патэльню кампот са сліваў. Усе яны ў адначассе кінуліся да Хлопчыка ў пакой.

Ад узрушанасці Хлопчык не мог ужо гаварыць і толькі паказваў на экран камп'ютара пальцам. Усе моўчкі пачалі чытаць ліст.

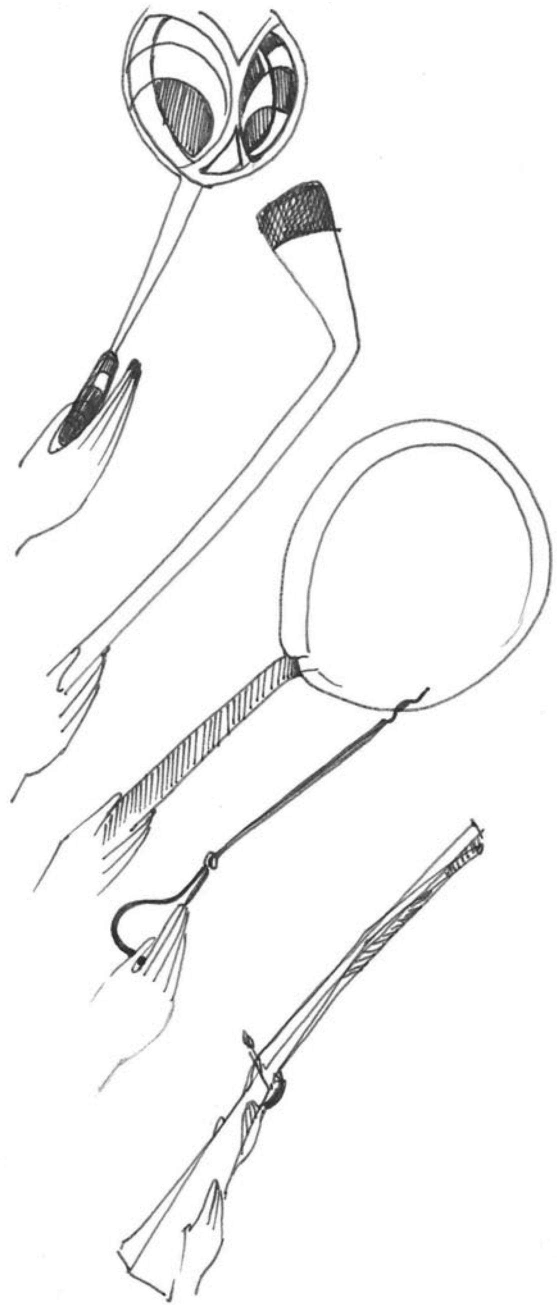
— А што я казала! — першай падала голас Мама. — Не дарма я супраць таго, каб дзеці ў камп'ютары сядзелі! Не дарма я свайму сыну толькі два разы на тыдзень дазволіла да яго падыходзіць! Гэта ж трэба: толькі завялі электронную скрыню, як ужо нехта шальмуе, даверліваму дзіцяці галаву тлуміць! Нейкі Цмок у кватэры маёй сястрыцы? Падман! Ці я сястры сваёй не ведаю? Пусціць незнаёмца ў хату, пакінуць яго там аднаго? Ды яна да такога ніколі не дадумаецца!

Пакуль Мама гучна абуралася Тата, Старэйшы Брат, бабуля Ружа і Хлопчык хутка абуваліся і апраналіся, каб бегчы да Цётухны.

---

* Працяг. Пачатак у № 9 за 2014 год.

Справа ў тым, што Цётухна славілася сваёй летуценнасцю, прагай да прыгод, рызыкоўных падарожжаў і здольнасцю трапляць у неверагодныя гісторыі! Яна лётала ў навальніцу на параплане над морам; хадзіла ў паходы па непралазных горных сцежках; каб праверыць сябе на смеласць, выпраўлялася ўночы да разбуранага замка са зданямі... Да таго ж, працавала палеантолагам — вывучала жыццё на Зямлі дагістарычных часоў. Таму Цмок у яе кватэры ўсім — нават Маме, калі яна, выказаўшыся, змоўкла і на імгненне задумалася — падаўся з'явай да таго верагоднай, што ўсе перапалохаліся і зазбіраліся на выратаванне Цётухны. Узброіліся хто чым мог: Тата схапіў свярдзёлак, Мама — выбівалку для дываноў, Старэйшы Брат — хакейную клюшку, бабуля Ружа — гарачую патэльню, а Хлопчык закінуў на плячо драўляную стрэльбу.

(Трэба сказаць, што Хлопчык адразу ўпадабаў Цмока, таму ён са сваёй драўлянай стрэльбачкай ішоў не ваяваць, а заступіцца за яго, калі спатрэбіцца, перад сваімі роднымі).

Дом Цётухны быў непадалёк, і узброенае да зубоў войска праз некалькі хвілін стаяла ўжо ля пад'езда. Яшчэ крыху — і ліфт падняў заступнікаў на апошні паверх. Яны пачалі націскаць кнопку званка, але ім не адчынялі. Тады яны сталі барабаніць у дзверы рукамі і нагамі — ніхто за дзвярыма не варухнуўся. Тады ў ход пусцілі свярдзёлак, выбівалку, клюшку і патэльню, якая да таго часу паспела астыць.

— Усё, — сказала Мама. — Сэрца маё не вытрывае! Дарагі, прыдумай штонебудзь, каб выратаваць маю сястрыцу! — з дакорам зірнула на Тату.

Тата не мог трываць дакорлівых маміных позіркаў, таму хуценька дастаў мабільны тэлефон і пачаў набіраць нумар службы выратавання, як раптам...

Не, спачатку мы раскажам, чаму дзверы ў кватэру не адчыняліся.

Гісторыя пра тое, як Мама, Тата, Старэйшы Брат і бабуля Ружа напалохалі Цмока, а ён — будаўнікоў-верхалазаў, і як Цётухна ратавала ўсіх

Прыгадаем, калі Цётухна пайшла, Цмок дасёрбаў каву, з'еў усё, што было да яе пададзена і ўсеўся да камп'ютара. Пакуль ён пісаў ліст Хлопчыку, непакой паціху рос.

«Гэта Цётухна, няйначай, вельмі хітрая кабета. Яна мяне тут замуравала, а сама за падмогай пабегла. З чаго б ёй быць такой добрай?» — думаў Цмок, нецярпліва, чакаючы адказу ад Хопчыка. Ён жа не ведаў, якімі занятымі бываюць сучасныя дзеці. І, пакуль Хлопчык вучыўся ў школе, займаўся ў секцыях, гуляў у футбол, чытаў на ранішніку вершы, Цмок пакутаваў ад невядомасці. За акном сюды-туды соўгалася люлька з будаўнікамі-верхалазамі, але Цмок, як і было яму загадана, блізка да акна не падыходзіў. Ён патузаў уваходныя дзверы, думаючы праз іх прарвацца на волю, але яны былі замкнёны. Урэшце Цмок стаў шукаць цёмнае месца, каб крыху падрамаць і лягчэй перанесці невядомасць ды знайшоў лазню.

У лазенцы было хораша! Па-першае, падлога аказалася цёплай, і Цмок з асалодай пагрэў на ёй лапы. Пасля ён агледзеў душавую кабінку і ўзрадваўся. Хто ж не ведае, якія чысцюлі Цмокі! Яны любяць купацца і штодзень ходзяць у лазню. Вось і Цмок, які трапіў у кватэру да Цётухны, не быў выключэннем. Ён паліваў сябе то гарачай вадой, то халоднай, шмараваў спіну мачалкаю, націраў галовы шампунем, зрабіў сабе манікюр, педыкюр, маскі для скуры, завіў чупрыну з дапамогай плойкі, надушыўся рознай парфумай — і, урэшце, думаць забыўся пра ўсе свае трывогі.

Расчырванелы, распараны Цмок выйшаў з лазі і накіраваўся да камп'ютара. Вось тут ён і пачуў грукат і гвалт за дзвярамі!

«Во я і далётаўся! — роспачна падумаў Цмок. — Нельга, нельга давяраць жанчынам! Загубяць, як ёсць, загубяць!»

Цмок кінуўся да акна. Левая Галава завішчала, што пасля купання на свежае паветра яна не палезе, бо прастудзіцца. У яе ж хранічны бранхіт, танзеліт, трахеіт і перыядычныя прыступы хітрасці! Але Правая і Сярэдняя Галовы не слухалі яе. Няхай лепш адна галава пасля пасмаркаецца і пакашляе, чым прападаць усяму Цмоку!

Грукат мацнеў, звінеў званок — дзявацца не было куды. Цмок расчыніў акно і нос у нос сутыкнуўся з верхалазамі Сашам і Сярожам. Яны нема зараўлі, бо да той пары цмокаў ніколі не бачылі і таму напалохаліся. Верхалаз Саша ўпусціў свой зварачны апарат, а верхалаз Сярожа разліў на дно люлькі клей і прыклеіўся.

Невядома, чым бы гэта ўсё скончылася, але раптам...

Раптам замок на ўваходных дзвярах шчоўкнуў, і на парозе з'явілася Цётухна.

— Пан Цмок! — ускрыкнула яна. — Прашу вас, адыдзіцеся ад акна! Там вецер дзьме, фрызуру вам сапсуе! Бач, як вы хораша завіліся, сапраўды цырульнік-прафесіянал!

— А вы, — рашуча наблізілася Цётухна да адчыненага акна, за якім сядзелі ў люльцы напалоханыя верхалазы і штосілы раўлі, — спыніце паніку! Напалохаеце нашага госця, больш ніколі на людзях не пакажацца. Давайце лепш заходзьце ў вітальню — пасядзім, пагамонім, я вас гарбаткай пачастую!

Цётухна гаварыла так рашуча і пераканаўча, што яе паслухаліся ўсе. Цмок плюхнуўся ў мяккі фатэль, а Саша з Сярожам ускочылі ў пакой праз акно (Сярожа быў без чаравікоў, бо яны прыклеіліся да дна люлькі). Пасля дзверы ў кватэры расчыніліся, і на парозе паўсталі родзічы са «зброяй» у руках.

— Авохці! Што тут робіцца? — здзівілася яна. — Я крышку затрымалася, бо да доктара страшэнна вялікія чэргі. Такое ўражанне, што хварэе ўвесь горад. Давялося пачакаць. А ў вас тут за гэты час, я гляджу, нешта здарылася?

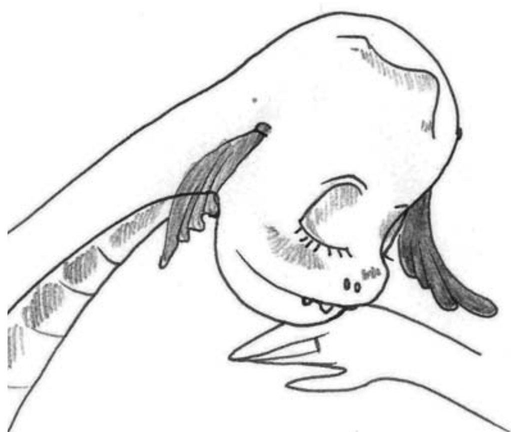
Тата, Мама, Старэйшы Брат і бабуля Ружа кінуліся наперабой расказваць Цётухне пра ліст, які атрымаў Хлопчык на сваю электронную скрыню і выказваць заклапочанасць яе лёсам. Адзін толькі Хлопчык ціхутка прамовіў:

— Цётухна, а Цмок яшчэ ў цябе? Можна на яго паглядзець?

Вось тут Цётухна асцярожненька павярнула ключ у замку і апынулася ў кватэры якраз тады, калі напалоханы Цмок збіраўся вылезці праз акно.

Гісторыя, у якой выяўляецца гжэчнасць пана Цмока і высвятляецца, што ён і бабуля Ружа — землякі

Наш Цмок быў зусім іншай пароды, чым лютыя, з даўнейшых казак. І луска яго пералівалася, як вясёлка, і памераў ён быў самых памяркоўных — да жырандолі і тое не даставаў галовамі. І, у дадатак, хвост у яго зусім не такі, як у звыклых ката, сабакі ці каровы. Па-праўдзе, кожны, хто крыху разбіраецца ў цмоках, адразу засведчыў бы, што гэты Цмок больш падобны да

бяскрыўднага. Але Мама з бабуляй Ружай у цмоках не разбіраліся зусім, і таму ледзь не самлелі.

Але ж Цмок папярэдзіў непрыемнасць! Ён падхапіўся, укленчыў на адно калена і: Правая Галава пацалавала ручку Маме, Левая — бабулі Ружы, Сярэдняя Галава таксама не разгубілася і па-сяброўску прыклалася па чарзе да макавак Таты, Хлопчыка і Старэйшага Брата.

А вось Саша з Сярожам да такога не дадумаліся. Яны нават не ўсталі, калі кабеты ўвайшлі ў кватэру. Яны нават павітацца забыліся. Відаць, з перапуду, а не ад нявыхаванасці.

О, кабетам шляхетныя кавалеры падабаюцца! І Маме, і бабулі Ружы раптам стала ўсё адно, колькі галоў у гэтага Цмока. І нават на тое, што перад імі Цмок, якім дзяцей страшаць. Во як добрыя манеры падкупляюць людзей!

Бабуля Ружа нават слязу пусціла і сказала:

— Я сваю ручку цяпер мо тыдзень мыць не буду. Гэты пацалунак мне будзе напамінам пра старыя добрыя часы. Як я была маладая і жыла ў Мізарэччы, паны абавязкова паням і паненкам ручкі цалавалі!

— У Мізарэччы? — узрушыўся Цмок. — Перапрашаю, пані, у тым Мізарэччы, што недалёка ад замчышча ў Прудніках?

— Так-так, адкуль пан Цмок ведае?

— О, пані, дык там жа мая бацькаўшчына! — радасна ўсклікнуў Цмок. Ён, ні кропелькі не зважаючы на тое, што ніхто нічога не разумее, сабраўся пусціцца ў доўгія расповеды, але тут азвалася Цётухна.

— Пан Цмок! Давайце мы за стол сядзем! Хутка падвячорак, а яшчэ ніхто і не абедаў! За гарбаткай весялей даўніну ўзгадваць!

Хто ж ад такой прапановы адмовіцца! Тым больш, што пасля перажыванняў есці хочацца асабліва моцна. У вітальні расклалі вялікі абедзены стол, заслалі яго абрусам і заставілі стравамі: мачанкай з блінамі, капустай квашанай, гуркамі салёнымі, бульбай печанай, клёцкамі з душамі, бабкай са шкваркамі, кісялём журавінавым і нават качка, засмажаная з яблыкамі, з'явілася на стале.

Складаней было разлічыць, колькі ж прыбораў ставіць. З гаспадыняй, Мамай, Татам, бабуляй Ружай, Старэйшым Братам, Хлопчыкам, верхалазамі Сашам і Сярожам атрымлівалася восем персон. А як Цмока лічыць, калі ў яго тры галавы?

Задачку сам Цмок і дапамог вырашыць.

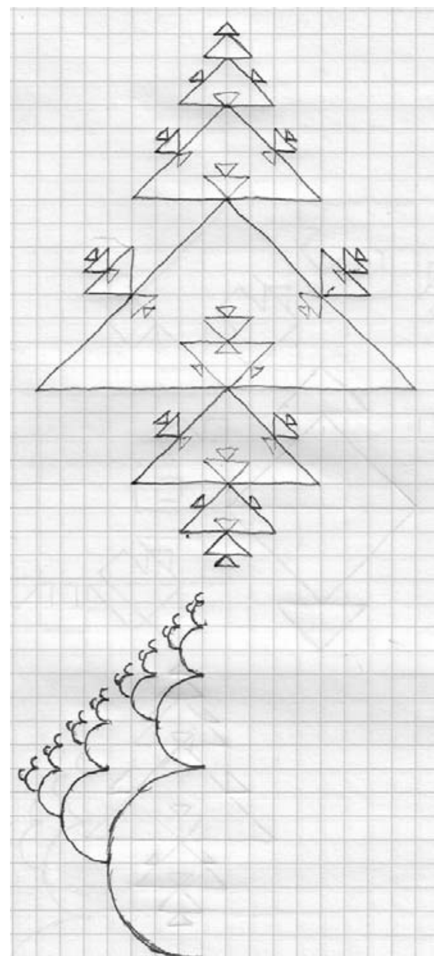
— Стаўце, — сціпла сказаў ён, — тры прыборы, лішнім не будзе. Кожнай галаве па талерцы, каб не сварыліся. А відэлец і нож — як усім, лапы ж у мяне дзве. Адну галаву пакармлю, а дзве няхай самі харчуюцца.

Працяг у наступным нумары

● **Табе навука**

Праўда, яны прыгожыя?

Навукова-папулярны праект новай «Бярозкі»!
Штомесяц з 2015-га!
Каб чытаць заўсёды, трэба падпісацца!
Індэкс: 74879.

Вазьмі звычайны роўнастаронні трохвугольнік.

Цяпер пасярод кожнай стараны пастаў другі трохвугольнік, утрая меншы. Атрымаецца зорачка.

Цяпер на кожнай з 12 старон зорачкі пастаў яшчэ адзін трохвугольнік, зноў у тры разы меншы. Паўтарай да бясконцасці.

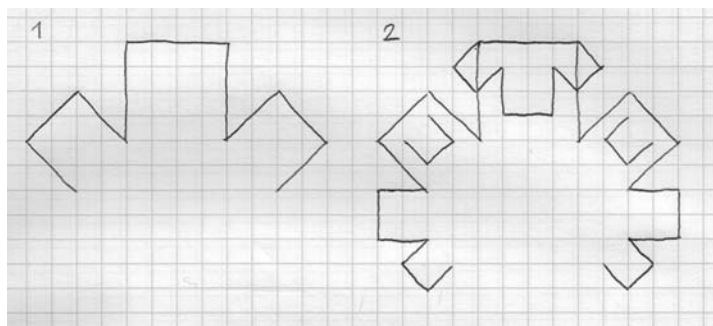
Атрымаецца так званая сняжынка Коха.

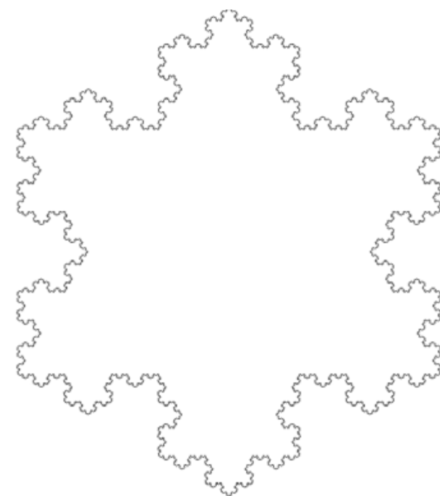
Калі ў 1904 годзе яе адкрылі, матэматыкі ўсяго свету былі агаломшаны. Справа ў тым, што сняжынка Коха — не зусім крывая і не зусім паверхня, а нешта паміж тым і другім. Яе даўжыня бясконца вялікая, а плошча нулявая. А яшчэ сняжынка Коха пры павелічэнні застаецца самападобнай.

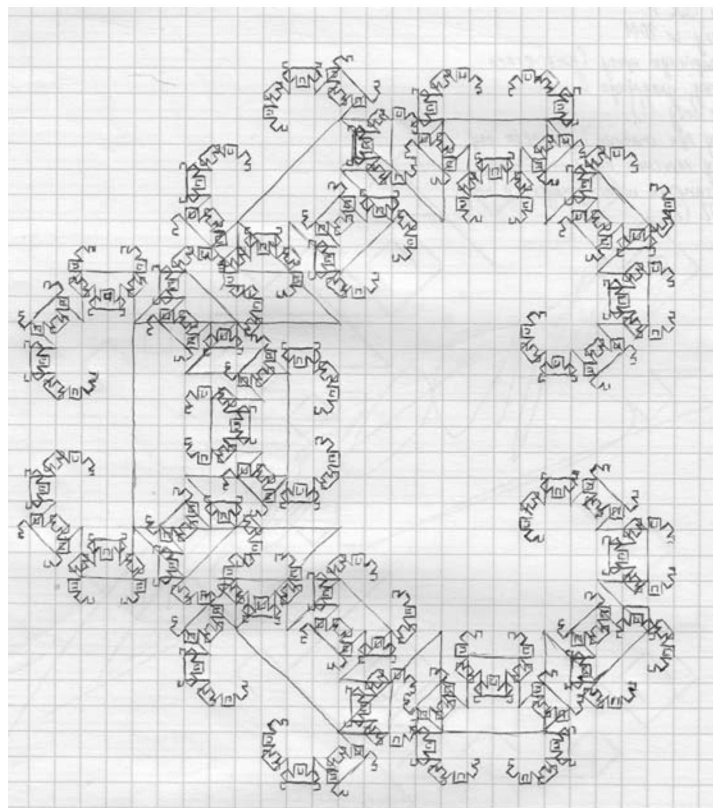
Такія аб'екты атрымалі назву фракталаў.

З тых часоў было вынайдзена вялікае мноства розных фракталаў. Адны з іх нагадваюць дрэвы, другія — горы, трэція нічога не нагадваюць, але вельмі прыгожа выглядаюць. А некаторыя фракталы выглядаюць мо не так прыгожа, але выкарыстоўваюцца ў навуцы. Ужо ёсць вельмі вялікая галіна матэматыкі, якая так і называецца — фрактальны аналіз!

Бо цягам доследаў выявілася, што вельмі шмат якія рэчы і працэсы ў нашым жыцці — фракта-

лападобныя. Ад будовы нашага сусвету (напрыклад, атамы падобныя да сонечных сістэм) і аж да завіхрэнняў кавы, калі ты мяшаеш яе лыжачкай (прыглядаўся калі-небудзь да яе?). У людзей фрактальная крывяносная сістэма, фрактальны малюнак на скуры, жывём мы на мацерыках з фрактальнай паверхняй і фрактальнай берагавой лініяй... (Хм, то мо і прыгожымі нам здаюцца фракталы таму, што падобныя да нечага жывога?)

А яшчэ ёсць цэлы кірунак у мастацтве — фрактал-арт. Проста бярэш і малюеш розныя цікавыя фракталы. Праўда, яны прыгожыя?

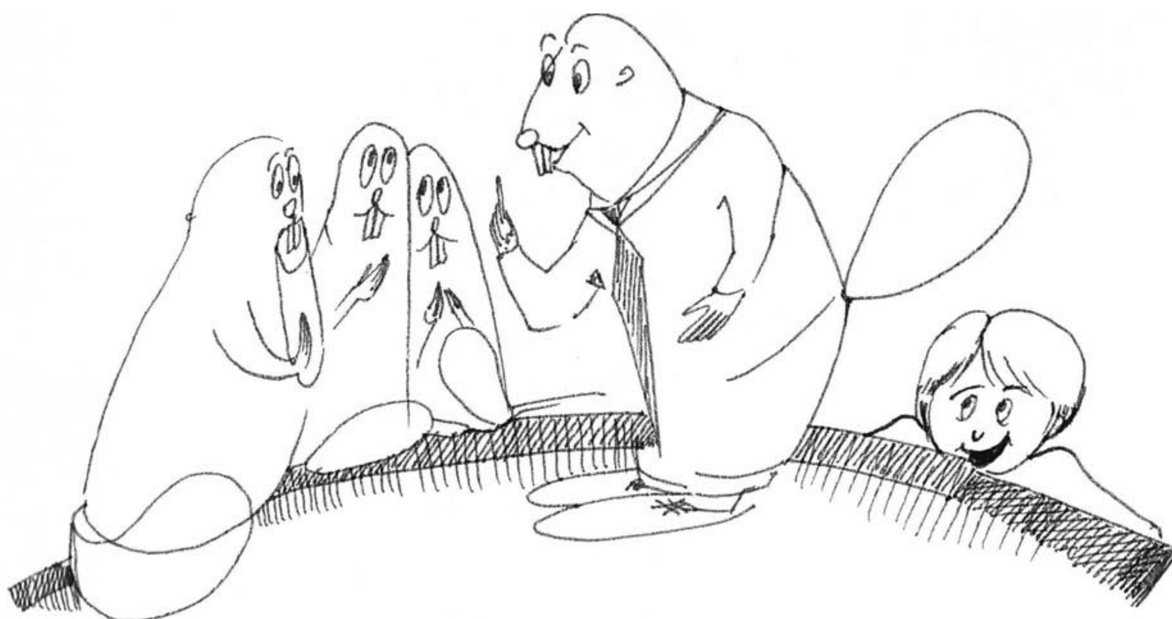
Гэта не так складана. Я сам асабіста прыдумаў тры сімпатычныя фрактальчыкі, якія ты можаш намаляваць ад рукі. Гэта дрэўца Лупасіна, дыямент Лупасіна і завіхрушка Лупасіна. Як малююцца дрэўца і дыямент, зразумець лёгка, а каб ты не заблытаўся ў завіхрушцы, я дам табе тры пачатковыя стадыі.

Ці лепей прыдумай свой фрактал. Намалюй і дашлі нам у «Бярозку», дамовіліся?

Віктар ЛУПАСІН

● **Заяўка на Парнас**

Патушы мой запал!

У нашай рубрыцы «Заяўка на Парнас» апавяданне Паўла Бушкова «Патушы мой запал!».

Апавяданне Паўла даволі своеасаблівае і, магчыма, не ўсе з чытачоў «Бярозкі» правільна яго зразумеюць і ацэняць. Але ж у сучаснай беларускай літаратуры маюцца і такія авангардысцкія напрамкі... І, на нашу думку, літаратуры такая featureрознабаковасць толькі на карысць...

Я і Віктар, як звар'яцелыя, імчым з нечалавечай хуткасцю.

На нашым шляху стаяць выратавальнікі, здзіўленыя нават больш за мяне.

І звяры, якія толькі што зразумелі, што іх накрылі.

— Стоп! Знята! Пачнём здымаць з самага пачатку.

1

Напэўна, кожны з вас ведае пра чароўнае свята Купалле. І той небарака, хто ў гэтую ноч знойдзе кветку папараці, якая зацвітае, атрымае здольнасць разумець гаворку ўсіх зямных жывёл ды вялікую моц. Такім небаракам у гэты

год давялося быць мне. Ох, як адплаціў я потым за гэта! Але можаце верыць, можаце асуджаць, ніколькі не шкадую, што знайшоў яе.

Пайшоў я аднойчы ў свой родны лес. Адкуль там з'явілася шыльда, не ведаю, але гэта быў толькі пачатак таго, чаго я і сам не разумею. «Лясное Княства Беларускае».

Я не здзівіўся, бо эколагі заўсёды выкідаюць такія жартачкі. Чаму я потым не пайшоў дадому? Прабачце, калі ласка! Але далей аповед будзе весці вар'ят.

І ўсё ж, чаму ж я не пайшоў дадому?

На маім шляху стаяў шалёны натоўп барсучкоў і на іх вачах (я таксама барсучок) бабёр-алігарх, пасля прамовы, перарэзаў шэра-бура-малінавую стужку. Далей, як я памятаю, было неяк спакайней. Карэспандэнт газеты «На хвасце» Надзея Сарокаўка брала інтэрв'ю ў дырэктара кампаніі па перапрацоўцы мёду Мядзведзя Арыстархавіча.

Раптам нейкае ваверчанё ляснулася мне на галаву і з крыкам: «Я трымаю! Я трымаю!» — ухапіла мяне за вушы. Каб здзерці з твару гэтага «маладога чалавека», мне давялося ляснуцца заднім месцам аб дрэва. Ды адкуль я ведаў, што ў ім жывуць пчолы? Стала неяк сумна, і вырашылі мы ўцячы ад іх: пяткі гарэлі, як у абмарожаных.

Стаміліся мы з вавёркай-Віктарам кіламетраў праз дзесяць. Я з радасцю прыняў прапанову асвоіць дайвінг: пчолы джалілі так, што было не да смеху. Такой лаянкі ад рыб ні я, ні ваверчанё ніколі не чулі. Далей мы ішлі павольна, як два лепшыя сябры. Мне было неяк сорамна за свой учынак. Нехта прачытаў мае думкі. Нейкі невядомы птах схапіў майго спадарожніка і паляцеў. Я, доўга не думаючы, пацэліў снежкай у драпежніка і выратаваў сябра. Дзесьці пачуліся крыкі: «Ратуйце!». Па небе праляцеў мядзведзь.

2

— На старт! Увага! Рушым!

— Як ён ідзе! Вы паглядзіце на яго спрыт! Абыходзіць трэцяга, другога... Запарожац з нумарам «04» абыходзіць усіх сапернікаў і... — таратарыў дыктатар.

— Яўхіім... Яўхім Пятровіч, прачынайцеся і пакладзіце міску майго пёсіка на месца, — прашаптала сава-асістэнт сваёй саве-настаўніку.

— Фу на цябе! Такі момант абарваў! Я ж на рэкорд ішоў! — гаварыў чэмпіён.

— Ды чорт бяры з гэтым вашым рэкордам! Смяшынку варыць патрэбна далей...

— Так ішоў, так ляцеў! — пракрычаў настаўнік.

— Усе інгрэдыенты ёсць.

— А якія былі апладысменты!.. Як кідаліся з месцаў!.. — а потым цішэй дадаў: — Дадому.

— Не хапае толькі вашага турэмнага, ой, пільнага назірання.

— Усе інгрэдыенты кажаш? А рог аднарога? Га? З'еў?

— Вось ён, даражэнькі.

— Ды не існуе ж у свеце аднарогаў! Вар’ят!

«Адзін супраць мяне стаіць», — падумаў асістэнт пра сябе.

Пачалі яны варыць смяшынку.

— А не ірване? — запытаўся пёсік асістэнта.

Цішыня...

— Сава, адчыняй! Мядзведзь прыйшоў! — крычаў мядзведзь.

ВЫБУХ!!!

Міша не чакаў гэткага цёплага прыёму і вырашыў крыху палётаць.

3

Мы з Віктарам пабеглі клікаць на дапамогу жывёлін, але іх спрыту мне было недастаткова, каб затушыць пажар. Таму я хуценька залез у тэлефонную будку і патэлефанаваў у пажарную. Звяры чамусьці адразу разбегліся. Прыехалі выратавальнікі і хвілін за пяць патушылі полымя.

— Які жах! Як гэта на такой забытай зямлі мог адбыцца пажар? Ды яшчэ ўзімку?!

— Маўчыце, спадар дзівак! — прашаптаў я прышпільнаму малому.

— Дзе ж гэтыя, тапатуны? — спытаў другі, гледзячы на сляды, пакінутыя на снезе.

— Чый гэта запарожац? — цікавіўся трэці.

— О, глядзіце, смяшынка! Гі-гі-гі! — прамовіў чацвёрты і ўжо не мог супыніцца. Давялося везці яго ў шпіталь.

Яны паехалі.

Жывёлам чамусьці не вельмі спадабалася маё свавольства. Ох, як бег я ад гэтых нелюдзяў. Д’ябал з імі! Ледзь не дагналі. А чаму? А дзякуючы тым жа выратавальнікам.

Павел БУШКОЎ,
9 клас, Ялізаўская СШ, Асіповіцкі раён

Вынікі казачнага конкурсу

ПЕРШАЕ месца: казка **«Як Бог хадзіў па зямлі беларускай»** Лізаветы Міхалап з гімназіі № 3 Салігорска.

ДРУГОЕ месца падзялілі казкі: **«Жыла-была дзяўчынка»** Марыны Рогавай з Зачысцкай СШ Барысаўскага раёна і **«Хакей у акварыуме»** Дзяніса Буторына з мінскай гімназіі № 1.

ТРЭЦЯЕ месца: «Як Смерч, Вецер і Паветра аб людзях размаўлялі» (Ірына Радзіхоўская з Дворнасельскай СШ Міёрскага раёна), **«Як зайчык Антоха Вугольчыка паслухаў»** (Таццяна Мацейка з Грыцэвіцкай СШ Клецкага раёна), **«Прыгоды зайчыка Скока»** (Лізавета Саевіч з гімназіі № 29 Мінска).

Пераможцы атрымаюць ганаровыя дыпломы і падарункі.